

VERKLARING VAN VERHOOR VAN GETUIGE-DESKUNDIGE

Naam: Mieke de Wit

Geboortedatum: 25 augustus 1958

Geboorteplaats: Amsterdam

Beroep: theatermaker

De getuige-deskundige heeft het volgende verklaard:

Ik ben hier omdat ik jullie zorg deel over de gevolgen van de coronamaatregelen. Ik ben ervan overtuigd dat de maatregelen vele malen erger zijn dan de kwaal. Ik vind het ontzettend belangrijk dat de gevolgen van deze maatregelen zichtbaar worden.

Mijn naam is Mieke de Wit en ik ben community theatermaker. Dat doe ik als zzp'er voor de Stichting Kunst4all. In het verleden ben ik directeur geweest van een wijktheater in Den Haag. Mijn verhaal bestaat uit twee delen. Het eerste deel gaat over mijn eigen ervaringen met de coronamaatregelen, die exemplarisch zijn voor veel zzp'ers in deze branche. Het tweede deel gaat over de gevolgen voor de culturele sector, althans het gedeelte waar ik zicht op heb. Dat gedeelte bevindt zich in de hoek van het community theater en de wijktheaters.

Eerste deel

Als community theatermaker maak ik theater over maatschappelijke vraagstukken met de mensen die daar zelf mee te maken hebben. Zo heb ik toneelstukken gemaakt in oude wijken, met huwelijksmigranten en met gedetineerden. De laatste jaren werk ik veel met mensen met dementie die thuis wonen. Met die laatste groep was ik bezig een voorstelling te maken, toen afgelopen maart de lockdown van kracht werd. Noodgedwongen stopten we de repetities. Voor de thuiswonende ouderen met dementie brak een geïsoleerde tijd aan. Instellingen waar ouderen met dementie elkaar kunnen ontmoeten sloten de deuren, de dagbehandelingen stopten, activiteiten stopten – geen zang, theater of sport meer. Kinderen kwamen op advies van de overheid niet meer langs, naar buiten gaan werd afgeraden, evenals het reizen. Partners zaten van de ene op de andere dag 24 uur per dag, zeven dagen in de week, met iemand die niet goed begreep wat er aan de hand was. Toen van de zomer de ontmoetingsruimte waar ik repeteer weer gedeeltelijk open ging, bleek dat de dementerenden erg snel achteruit waren gegaan door het maandenlange gebrek aan prikkels, beweging en ontmoetingen. De partners, eveneens op leeftijd, gaven aan op hun tandvles te lopen en somber te zijn, omdat zij er al die maanden alleen voor hadden gestaan. Sommigen waren slachtoffer geworden van huiselijk geweld, omdat de demeterende niet begreep wat er aan de hand was en gefrustreerd raakte.

Omdat het ontmoetingscentrum slechts een kwart van het aantal bezoekers per keer toeliet, konden we nog niet repeteren. Daarop besloten we een vrolijke, opwekkende voorstelling te maken met professionele acteurs speciaal voor alleenstaanden met geheugenproblemen, dan wel stellen die het moeilijk hadden gehad. Die voorstelling hebben we in parkjes, achtertuinen, en aan watertjes gespeeld. De ouderen kregen een koptelefoon op, zodat we op gepaste afstand konden spelen. Het bleek dat het praten voor en na de voorstelling minstens zo belangrijk was als de voorstelling zelf. Omdat mensen zo bang waren gemaakt, gingen velen ook toen het al zomer was, nauwelijks nog de deur uit, ontvingen geen kinderen of kleinkinderen en spraken dus nauwelijks iemand.

Wij waren niet de enigen in de culturele sector die de mouwen hadden opgestroopt en iets hadden verzonnen onder het motto 'we gaan niet bij de pakken neerzitten.' Omdat de ellende in de verzorgingshuizen volop in de belangstelling stond, bedachten vele collega's leuke, coronaproof activiteiten voor ouderen in instellingen. Echter, de instellingen hadden geen tijd en ruimte hiervoor. Velen kregen geen voet aan de grond en zo bleven teveel ouderen verstoken van activiteiten die hun isolement even hadden kunnen doorbreken. Ook wij probeerden onze voorstelling dit najaar te spelen in verzorgingshuizen, maar ook wij kregen nul op het rekest. Slechts één instelling toonde belangstelling. Ook is er veel tijd en energie gestoken door regisseurs in het contact houden met hun groepen door online bijeenkomsten te organiseren of filmpjes te maken, huiswerkopdrachten te geven, boekjes te maken etc. Dat ging helaas niet met mijn groep ouderen met dementie. Aan toneel doe je zo niet veel, maar je houdt wel de groep bij elkaar. Waarbij ook geconstateerd werd dat de zwakste broeders en zusters ook hier weer de dupe zijn; zij hebben de slechtste internetverbinding en de minste ruimte om flexibel met veranderingen om te gaan en vallen het eerste af.

Voor mijzelf als zelfstandig uitvoerend theatermaker betekende de lockdown dat ik van de een op de andere dag brodeloos was. Ook het werk als trainingsacteur en begeleider van leergangen pedagogiek stopte. Gelukkig konden mijn man en ik een TOZO uitkering aanvragen; dat is de uitkering die de regering ingesteld heeft voor zelfstandigen die getroffen zijn door de coronamaatregelen. Wij krijgen 1.500 euro. Onze vaste lasten en zorgverzekering zijn 1100 per maand, dus we leven van 400 euro. Dat is minder dan een derde van ons vroegere vrij besteedbare inkomen. Als gevolg daarvan leven wij nu bijzonder zuinig. Met die uitkering waren wij toegetreden tot het leger van ruim 300.000 mensen die een TOZO uitkering hebben aangevraagd (CBS).

Waarschijnlijk is er een veelvoud aan mensen economisch getroffen door de maatregelen. In september begon het werk gelukkig weer een beetje aan te trekken, maar toen de publieke ruimtes weer dicht gingen, stopte ook het werk weer. Binnenkort gaan we weer de uitkering in. In maart dachten we nog dat de maatregelen een paar weken van kracht zouden zijn. Nu in december lijkt het erop dat de regering het nog even voort wil laten duren. Dit leidt in ons huis regelmatig tot buien van somberheid, dan wel kwaadheid en daling van vertrouwen in onze overheid. Vooral omdat wij er zo langzamerhand achter zijn gekomen dat de maatregelen meer schade toebrengen dan de kwaal. De gevolgen van de maatregelen zijn groot, zowel voor mijzelf als voor de mensen met wie ik werk, en ik observeer deze ook in mijn dagelijks leven. De situatie lijkt erg uitzichtloos. In maart veronderstelden wij dat de situatie van korte duur zou zijn, maar na enkele maanden ging de overheid zich naar mijn mening erg vreemd gedragen.

Ik ga over naar het tweede deel: de gevolgen voor de culturele sector.

Kort en bondig: ik vrees een kaalslag. Er zijn meer zelfstandige kunstenaars zoals ik. Uit een onderzoek van het Landelijk Centrum voor Amateurkunst (1) blijkt dat de helft van de kunstprofessionals verwacht aanzienlijke schade op te lopen. Bijna 16.000 mensen uit de sector cultuur, sport en recreatie hebben dan ook een TOZO - uitkering aangevraagd (bron CBS). Daardoor zal een grote groep docenten en begeleiders op of onder het sociaal minimum komen te balanceren. Als gevolg van de stilvallende markt komt de duurzaamheid van het aanbod van kunsteducatie en cultuurparticipatie in gevaar. Maar ook voor de podia, musea, galeries etc. is het zwaar weer. Als voormalig theaterdirecteur weet ik dat door de overheid sterk is gestuurd op cultureel ondernemerschap. Als culturele instelling moet je tegenwoordig een deel van je kosten betalen uit kaartverkoop, horeca en andere commerciële activiteiten, zoals museumwinkels of

zaalverhuur. Met de 1,5 meter die de instellingen in acht dienen te nemen, kun je in het gunstigste geval de helft van je zaal vullen. Bijeenkomsten worden opgeschort, dan wel omgezet in online events. Daardoor komt het zaalverhuur in de knel. Nu ook de horeca in theaters en musea dicht moeten, betekent dat nog meer inkomstenverlies. De grote prestigieuze musea en de grootste schouwburgen zullen best overeind gehouden worden, maar of de kleinere het gaan redden, is maar helemaal de vraag.

Een ander probleem vormt de ventilatie. Uit datzelfde onderzoek van het Landelijk Centrum voor Amateurkunst blijkt dat het vinden van geschikte repetitieruimtes - geschikt in de zin van groot en met goede ventilatie - erg lastig is, dan wel domweg te duur. Concerten en voorstellingen dreigen daardoor ook het komende jaar uitgesteld of afgelast te worden, met grote consequenties voor de inkomsten van verenigingen en professionals. De ventilatie is natuurlijk een apart verhaal. In Nederland wordt die niet echt aangepakt, omdat het RIVM het belang van aerosolen voor de verspreiding van het virus blijft onderschatten. In Nederland wordt gesteld dat de bestaande normering in het bouwbesluit voldoet. Dat is in principe waar, maar er moet natuurlijk worden nagegaan of gebouwen - theaters, verzorgingstehuizen - voldoen aan die normen. Zo niet, dan moeten de gebouwen worden aangepast en dat kost geld. Duitsland is op dat punt veel verder. Bij het theater waar ik directeur ben geweest, heeft de huidige directeur een onderzoek laten uitvoeren naar de ventilatie. Het bleek dat die zo onder de maat was dat het theater nu gesloten is. De overheid heeft een aanvullende ondersteuning van 300 miljoen vrijgemaakt voor de culturele en creatieve sector. Dat lijkt erg veel, maar in 2019 was de ondersteuning aan de culturele sector 302,6 miljard (CBS). De aanvullende ondersteuning is dus 0,09% van dit bedrag. Dat is nog geen 1/10de procent.

Een ander onderwerp is het besturen van stichtingen en verenigingen in de culturele sector. Tijdens de lockdown zijn vergaderingen afgezegd. Na de lockdown dit voorjaar mocht je weliswaar fysiek weer bij elkaar zijn, maar veel mensen werden huiverig daarvoor. Online vergaderen werd erg populair. Ik heb aan den lijve ervaren dat een online vergadering een redelijk alternatief is; de besluitvorming en de continuïteit zijn in ieder geval gewaarborgd. Alleen de ziel is eruit op dat beeldscherm. Ik hoop dat mensen spoedig het vertrouwen weer terugkrijgen dat je alleen bij ziekte elkaar niet fysiek ontmoet. Dat geldt tot op zekere hoogte ook voor online culturele bijeenkomsten. Natuurlijk kunnen allerlei culturele evenementen worden opgenomen en dat zal in de toekomst ook veel vaker gebeuren dan in het verleden. Voor mensen die de deur niet uit kunnen door ziekte of handicap, of te ver weg wonen, is dat een prachtige oplossing. Maar in de podiumkunsten worden de uitvoerenden gevoed door de uitwisseling met en de energie van het publiek. Spelen voor een volle zaal voedt veel meer dan spelen voor een lege of halfvolle zaal. En wat te denken van zingen met je koor op een podium versus zingen thuis voor je beeldscherm, kijkend naar een dirigent.

Een laatste punt dat ik naar voren wil brengen is dat de maatregelen zich in snel tempo opvolgen. Er wordt geïnvesteerd in het 1,5 meter afstand bewaren en dan moet het theatercafé weer dicht. Het aantal mensen dat bij elkaar mag komen, wisselt voortdurend. Overall handenwassen, registreren, thuisblijven bij een kuchje, testen, wachten, thuis werken. Een theaterdirecteur vertrouwde mij toe: 'je bent voortdurend druk .... met niets.' Theater en dans zijn bij uitstek kunsten van de fysieke nabijheid, je raakt elkaar aan, je proest het uit van het lachen, je zingt luidkeels. De angst die nu is gecreëerd voor die fysieke nabijheid en de mondkapjesverplichting zorgen ervoor dat mensen omzichtig met elkaar omgaan. In de kunsten wil je juist het

omgekeerde en dat is misschien nog wel het grootste verlies van het afgelopen jaar: het Samen is verdwenen. Gelukkig ben ik met een collega bezig met het maken van een nieuwe theatervoorstelling in de hoop... Ach, we pakken de hoop waar je hem pakken kan.

Mijns inziens zouden de anderhalve meter en de mondkapjesverplichting weg kunnen, als men serieus naar de ventilatie zou kijken. Het doet mij veel dat dit niet gebeurt, want op deze manier wordt wel een hele sector om zeep geholpen.

Ik vind het ook zeer kwalijk dat nieuwe inzichten over het coronavirus door de overheid niet worden gecommuniceerd. Het is bijvoorbeeld al langer bekend dat het onterecht is dat dit virus op lijst A staat. Op de website van het RIVM zelf staat dat de besmettelijkheid van dit virus vergelijkbaar is met die van de griep. Doordat de overheid hieraan geen aandacht besteed, blijven mensen het idee houden dat we te maken hebben met een soort "zwarte dood."

Ook vind ik het onbegrijpelijk dat maatregelen worden gebaseerd op de cijfers van een test die niet bedoeld is als diagnostisch middel. Mijn vertrouwen als burger in de overheid is sinds het begin van de crisis gekelderde.

Ik heb verklaard somber en kwaad te zijn. U vraagt mij op wie ik dan kwaad ben. Ik ben kwaad op de regering. Ook ben ik erg kwaad op het parlement, dat zich een aantal maanden buiten spel heeft laten zetten en heeft toegestaan dat de regering vanuit slechts één perspectief de wereld ging bekijken. Ik vind dat de Tweede Kamer zich als makke schapen heeft gedragen. Dit zeg ik als burger.

Het valt mij op dat wanneer men kritisch is, men snel in de hoek van complotdenkers gezet wordt. Wanneer men zich gedegen informeert, komt men tot andere conclusies dan de overheid. Waarom kritische mensen meteen als complotdenkers worden weggezet, is de vraag. Ik vind dit lastig om mee om te gaan. Ik zie namelijk niet per definitie complotten. Ik zie vooral onvermogen. Mijn filosofische training leidt mij ertoe om logische inconsistenties op te merken. Ter verduidelijking: er is sprake van inconsistentie wanneer men A zegt, en vervolgens B doet. Een voorbeeld hiervan is het feit dat de overheid eerst maandenlang gezegd heeft dat mondkapjes niet werken, om ze vervolgens alsnog verplicht te stellen.

(1) <https://www.lkca.nl/artikel/gevolgen-coronavirus-voor-amateurkunst/>

Leiderdorp
5 december 2020

Voorgelezen en ondertekend,

.....

Mieke de Wit

.....

Drs. Pedro Kuit